

Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Šárky Kaucké *Vzájemná reflexe pobaltských zemí ve společenském životě po roce 1991* (Praha 2012, 63 stran)

Studentka bakalářského oboru Východoevropská studia – litevština (jednooborové studium) Šárka Kaucká si při zadání závěrečné práce vytýčila nepochybně ambiciózní téma vzájemné reflexe tří pobaltských zemí (Estonsko, Litva, Lotyšsko) ve společenském životě po roce 1991; stanovila si tedy náročný úkol, který kromě jazykových předpokladů, využití širokého spektra poměrně různorodých pramenů a literatury vyžaduje přinejmenším elementární zvládnutí odborné terminologie a metodiky hned několika vědních disciplín (historie, politologie, sociologie, etnologie). Na úvod svého posudku mohu konstatovat, že se autorka ujala svého úkolu zodpovědně a během poměrně dlouhé doby, po kterou text práce vznikal, se k naplnění uvedených nároků alespoň zčásti přiblížila. Při shromažďování materiálu využila vedle relevantních dostupných domácích a internetových zdrojů i svých zahraničních zkušeností, jež načerpala během základního studia.

V úvodu (s. 6–8) Šárka Kaucká představuje ústřední téma a cíl práce, který chápe jako snahu na základě vývoje regionu určit spojující a odlišující prvky všech tří pobaltských zemí, přesněji „objevit pozitivní a negativní stereotypní představy, které by měly svůj základ právě v podobnosti či odlišnosti zemí“ (s. 6). Podle autorčiných vlastních slov se práce „zabývá odhalením běžných představ jednoho národa o druhém, dále si pak klade za cíl popis vzájemných představ o jednotlivých státech pobaltského regionu a o určitých stereotypních vnímáních, která se týkají regionu jako takového“ (s. 6).

První kapitulu práce příznačně pojmenovanou *Pobaltský region* (s. 9–29) můžeme považovat za výsledek autorčina hledání teoreticko-metodologického základu a historického kontextu pro zkoumání současných etnických a mezistátních problémů Pobaltí. V první a druhé podkapitole se Šárka Kaucká dotýká obecné otázky vymezení pobaltského regionu, zejména jeho geografické charakteristiky (s. 10–11) a konfrontace s pojmem „baltský“ (s. 11). Největší prostor v rámci první kapitoly věnuje historickému postihu specifik areálu (třetí podkapitola *Sdílená a nesdílená regionální identita* – s. 12–29). Kolegyně Kaucká od počátku zvolila chronologický přístup a rozhodla se sledovat základní mezníky a rysy dějinného vývoje Pobaltí od doby raného středověku až po epochu národního obrození a zformování novodobé národní identity. Oceňuji pisatelčinu snahu zasadit aktuální problematiku do širšího historického kontextu. Zároveň nemohu neupozornit, že v některých pasážích poměrně rozsáhlé kapitoly čtenář ztrácí souvislost se zkoumaným tématem. Na místě autorky bych ještě více zestručnil text a vybral opravdu jen ty historické reálie, u kterých můžeme vidět přímou vazbu na utváření společných pobaltských hodnot a identity. Faktografickým základem pro zpracování kapitoly se stala zejména kolektivní práce *Dějiny pobaltských zemí* (Praha 1996); metodologickým východiskem pro závěrečný oddíl o národních hnutích pak monografie Miroslava

Hrocha *V národní zájmu* (Praha 1999), resp. Hrochova teorie tří fází procesu národního obrození, které autorka aplikuje na zkoumaný region.

V následujících dvou stručných kapitolách *Jazyky* (s. 29–30) a *Folklor* (s. 30–32) se Šárka Kaucká věnuje významnému fenoménu lidové kultury a jazykové otázky, zejména vzájemnému poměru mezi třemi pobaltskými jazyky (estonština, litevština, lotyšština) jako faktorů pro utváření identity. Ve čtvrté kapitole s obecným názvem *Komunikační sítě* (s. 32–39) otevírá zásadní otázku vektorů a tras kulturní komunikace Pobaltí a jeho (nejednoznačně přijímané) role civilizační křižovatky mezi světem Východu a Západu (s. 32–35); na naznačenou problematiku organicky navazuje téma Pobaltí jako multikulturního prostoru, tedy možnost jeho pojetí jako teritoria dlouhodobého soužití a obohacující kulturní výměny různých etnik (s. 35–39).

Ústřední část předložené bakalářské práce s největším autorčiným vkladem tvoří pátá kapitola *Vzájemné stereotypy pobaltských zemí* (s. 40–56). Konkrétní tematiku kolegyně Kaucká uvozuje teoretickou podkapitolou, kde se věnuje definici samotného klíčového termínu stereotyp (s. 40–42). Pro formulaci hlavních zjištění využívá vedle poznatků sekundární literatury (odborné i popularizační monografie, studie a články) rovněž internetové zdroje, sociologické průzkumy a dotazníková šetření.

V podrobném závěru (s. 57–61) přehledně shrnuje obecné poznatky, které z převážné části nacházíme již v rámci dílčích podkapitol. Práci uzavírá přehled použitých zdrojů (s. 62–63).

K jednoznačným pozitivům předložené práce patří pečlivá formální úprava. Kladně hodnotím snahu o překlad cizojazyčných ukázek ve vlastním textu do češtiny, čímž se autorka vyhnula jazykové koláži, která by běžnému domácímu čtenáři komplikovala porozumění. Seznam použité literatury i poznámky pod čarou svědčí o využití širokého spektra materiálů; vedle českých zdrojů nacházíme texty v angličtině, litevštině, slovenštině a polštině. Na druhé straně odvážně formulované a atraktivní téma kontrastuje s výslednou podobou zpracování, které trpí tím, že autorka některé své dílčí postřehy i obecnější závěry nezřídka činí na základě malého počtu pramenů; málokdy se jí daří s kritickým odstupem konfrontovat protichůdné pohledy a formulovat vlastní postoje; na řadě míst tak zůstává závislá na jediném konkrétním použitém zdroji. Velká část první kapitoly má pak výrazně kompilační charakter; jako celek sice představuje širší historický rámec pro zkoumaný fenomén, ale z hlediska tématu práce nepřináší téměř žádné nové poznatky. V použité literatuře a pramenech baltské provenience (už vzhledem k autorčině studijní specializaci) převažují litevské zdroje; téma práce by však vyžadovalo rovnoměrnější zastoupení materiálů ze všech tří baltských prostředí.

Posuzovaný text celkově hodnotím jako prvotní studentský pokus o shrnující pohled na vzájemné stereotypy pobaltských národů; jako opatrnou sondu do komplexní problematiky, jež se může stát východiskem pro další bádání. Moje doporučení pro kolegyni Kauckou zní v této souvislosti jednoznačně – snažit se zpřesnit téma, rezignovat na příliš vágní historické kontexty, a především rozšířit pramennou základnu a udržovat nadhled při analýze reálií současného Pobaltí.

Přes všechny dílčí výhrady konstatuji, že kolegyně Kaucká prokázala schopnost samostatné práce s prameny i sekundární literaturou. Pokud pominu selektivnost použitého materiálu, některá

autorčina prvoplánová hodnocení, mohu svůj posudek uzavřít tvrzením, že během poměrně náročného procesu psaní práce si Šárka Kaucká osvojila schopnost vytvářet strukturovaný odborný text a naplnila elementární požadavky kladené na závěrečnou bakalářskou práci.

Předložený text *Vzájemná reflexe pobaltských zemí ve společenském životě po roce 1991* doporučuji přijmout k obhajobě a navrhuji jeho hodnocení známkou velmi dobře (2).

V Praze dne 4.8.2012

PhDr. Marek Příhoda, Ph.D.